

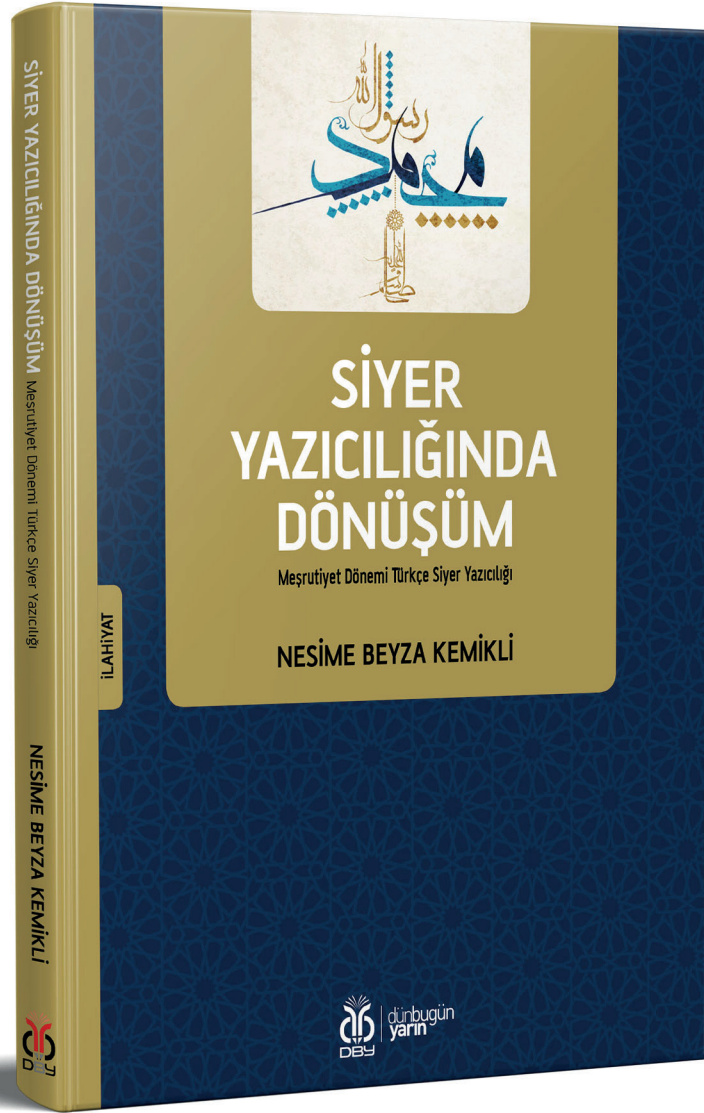

SİYER YAZICILIĞINDA DÖNÜŞÜM

Meşrutiyet Dönemi Türkçe Siyer Yazıcılığı

NESİME BEYZA KEMİKLİ

İLAHİYAT

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2021, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 192
İlahiyat: 12

ISBN 978-625-7471-29-9
Sertifika No: 18188

Birinci Baskı: İstanbul, 2021

Yazar: Nesime Beyza Kemikli

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Editör: Nuh Muaz Kapan

Sayfa/Kapak Düzeni: DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Egokitap
(Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Siyer Yazıcılığında Dönüşüm: Meşrutiyet Dönemi Türkçe Siyer Yazıcılığı

Nesime Beyza Kemikli __

Editörü: Nuh Muaz Kapan

İstanbul : DBY Yayınları, 2021.

196 s. ; 15,0 x 21,0 cm __ (DBY Yayınları ; No. 192) __ Dizin var

ISBN 978-625-7471-29-9

1- Siyer 2- İslâm Tarihi 3- Hz. Muhammed 4- Siyer Yazıcılığı

Bu kitap, 17 Temmuz 2020 tarihinde, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi Anabilim Dalına bağlı yüksek lisans programı kapsamında Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN'ın danışmanlığında savunulan "Meşrutiyet Dönemi Türkçe Siyer Yazıcılığı Üzerine Bir İnceleme" başlıklı çalışmanın gözden geçirilerek kitaplaştırılmış halidir.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar.....	6
Önsöz	9
Giriş.....	13

BİRİNCİ BÖLÜM OSMANLI DÖNEMİ İSLAM TARİHÇİLİĞİ: KURULUŞTAN MEŞRUTİYET'E

I. OSMANLI DÖNEMİ İSLAM TARİHÇİLİĞİ.....	21
A. Klasik Tarih Anlayışı ve Siyer Yazıcılığı.....	23
B. Kuruluştan Tanzîmat'a Osmanlı Tarih Yazıcılığı.....	27
C. Tanzîmat ve Modernleşme: Yeni Tarih Yazıcılığı	40
1. Tanzîmat ve Modernleşme.....	41
2. Tanzîmat Dönemi Tarih Yazıcılığı.....	44
D. Meşrutiyet Dönemi İslam Tarihiçiliği.....	50

İKİNCİ BÖLÜM KARŞILAŞMA: ÜÇ MUHARRİR – ÜÇ ESER

I. Karşılaşma: Muharrirler ve Eserler	69
---	----

A. Muharrirler	70
1. İzmirli İsmail Hakkı.....	71
a. Eserleri.....	75
2. Düzcüceli Yusuf Suad	84
a. Eserleri.....	89
3. Celal Nuri.....	90
a. Eserleri.....	95
B. Eserler	108
1. Siyer-i Celile-i Nebeviyye	108
2. Akvemü's-Siyer	112
3. Hatemü'l-Enbiya	119

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MEŞRUTİYET DÖNEMİ SİYER YAZICILIĞI:
TAHLİL-TESPİT

I. Siyer Yazıcılığında Değişim.....	127
A. Yeni Tarih Telakkisi ve Siyer Yazıcılığı.....	130
B. Usulde ve Dilde Değişim	139
C. Yeni Konular ve Kavramlar.....	146
D. Muhtevada Dönüşüm.....	152
E. Kaynaklar.....	159
Sonuç	167
Kaynakça	173

EKLER

Ek 1: Müelliflerin Fotoğrafları.....	185
Ek 2: Eserlerin Fotoğrafları	187
Dizin	193

ÖNSÖZ

Dinin doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamak İslamî ilimlerin vücuda getirilmesindeki maksatlardan biridir. Bu sebeple Müslümanlar nazarında, İslam'ın Hz. Muhammed tarafından tebliğ edildiği ve sahabenin bu çağrının ilk muhatabı olduğu dönemi bilmek büyük bir ehemmiyete sahiptir. Dinin onun uygulamaları üzerinden öğrenilmesi Peygamberin hayatını ilgi odağı yapan etmenlerdendir. Öyle ki, Kur'an'dan sonra dinin ana kaynağı kabul edilen Sünnet, siyer bilgisini kapsamaktadır. Bu doğrultuda siyer ilmi, diğer İslamî ilimlere de kaynaklık etmektedir. Bu sahada eserlerin yazılması, diğer İslamî ilimlerin tedvin edilmesi açısından da önemlidir. Nitekim daha h.1. yüzyılda bu alanda çalışmalar başlamıştır. İlerleyen dönemlerde İbn İshak, Vâkıdî, İbn Hişâm ve İbn Sa'd gibi isimler tarafından alanın temel kaynakları telif edilmiştir. Bizim kültürümüzde de siyer metinleri yazılmış, Arapça ve Farsça eserlerin tercüme yapılmıştır.

Kültürel değişimler etrafında, siyer yazıcılığının da değişime uğraması meselesi dikkat çeken bir husustur. Yeni fikrî ekollerin Osmanlı toplumunda varlık kazanması hasebiyle, bu ekollerle birlikte Peygamber tasavvuru değişime uğramıştır. Bu hususun şiiire

de yansıdığı görülmektedir. Bu meyanda, M. Fatih Andı'nın *Şiirin Ufku: Hz. Muhammed'i Şiirle Sevmek* adlı bir çalışması vardır. Andı, bu eserinde, modernizmin dini düşünce üzerindeki dönüştürücü rolünü şiir (na't) üzerinden tespit ve tahlil etmektedir. Bu paradigma değişikliği şiire yansiyorsa, siyer yazıcılığına da yansiyabilir düşüncesiyle üç isim üzerinden bu mevzuyu inceledik. Bu isimlerden biri geleneği takip eden Düzceli Yusuf Suad, diğeri yeni ilmi perspektifle konuya eğilen İzmirli İsmail Hakkı ve ötekisi de modern bir bakış açısıyla değerlendirmelerde bulunan Celal Nuri'dir. Elinizdeki kitap bu üç isim etrafında siyer yazıcılığındaki değişimi ve dönüşümü konu edinmektedir.

Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Öncelikle konuyu bir bütün olarak görmek için, ilk bölümde tarih yazıcılığının Osmanlı'daki tarihsel serüvenine değinilmiştir. İkinci bölümde, çalışmaları üzerinden dönemi değerlendirdiğimiz müelliflerin hayatları ve eserleri hakkında bilgi verilmiş, ilim ve düşünce tarihi içerisindeki yerleri tespit edilmeye gayret edilmiştir. Üçüncü bölümde ise, siyer yazıcılığında meydana gelen değişimler, belirlenen eserler üzerinden analiz edilmeye çalışılmıştır. Nihayet sonuç kısmında ise bu üç bölüm hülâsa edilerek ulaşılan neticeler takdim edilmiştir.

Bu kitap, *Meşrutiyet Dönemi Türkçe Siyer Yazıcılığı Üzerine Bir İnceleme* isimli yüksek lisans tezinden oluşmaktadır. Esasen çalışmam nihayete erdiğinde daha kapsamlı ve başarılı çalışmaların akademik süreçlerin ilerleyen dönemlerinde vücuda getirilebileceğine kani oldum. Bu anlamda, ilerleyen dönemlerde bu meseleyi tekrar ele alıp noksanlarımı tamamlamayı temenni etmekteyim. Nitekim bu çalışma elbette bir kısım eksiklikleri, hata ve kusurları hâizdir. Ancak bu haliyle de araştırmacılara katkı sağlayacağını umarak ilgisine takdim ediyorum.

Bu ilk akademik çalışmamda bana rehberlik eden, çalışma sürecinde desteğini daima hissettiğim kıymetli danışman hocam

Prof. Dr. Adnan Demircan'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bana kıymetli vakitlerini ayırarak yol gösteren hocalarım Prof. Dr. İsmail Kara, Prof. Dr. Asım Yediyıldız, Prof. Dr. Adem Apak, Prof. Dr. Nurettin Gemici, Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Sarıkaya ve Dr. Öğretim Üyesi İlhami Oruçoğlu'na çok teşekkür ederim. Kitabın ön okumasını yapan ve kaynakları temin noktasında yardımını gördüğüm meslektaşlarıma, başladığım her işte beni yüreklendiren dostlarıma, duasını ve desteğini esirgemeyen aileme şükranlarımı sunuyorum.

Nesime Beyza Kemikli
Eylül 2021, Bursa

KAYNAKÇA*

- Açıl, Berat: “Tercümeden Telif, Osmanlı’dan Günümüze Siyer Yazıcılığında Ne(ler) Değişti?”, **Siyer Edebiyat İlişkisi: Siyer Atölyesi 2010 Tebliğler Kitabı**, ed. Şerif Eskin, İstanbul 2010, s.169-180.
- Afyoncu, Erhan: **Tanzîmat Öncesi Osmanlı Tarihi Araştırma Rehberi**, İstanbul 2018.
- Akbulut, Uğur: “Osmanlı Tarih Yazıcılarına Göre Tarih ve Tarihçi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum 2006.
- Akman, Zekeriya: **Osmanlı Devleti’nin Son Döneminde Bir Üst Kurul Dâru’l-Hikmeti’l-İslâmiye (1918–1922)**, Ankara: DİB Yay., 2006.
- Aksanyar, Necati: “Çağdaşlaşmaya Giden Yolda Celal Nuri ve Fikir Alanında Etkinliği”, Hacettepe Üniversitesi AİİTE, Doktora tezi, 1993.
- Aksoy, Hasan: “Dursun Fakih”, **DİA**, C.10, İstanbul, 1994, s.7-8.
- Akyıldız, Ali: “Tanzîmat”, **DİA**, C.40, İstanbul 2011, s.1-10.
- Algül, Hüseyin: “el-Mevahibü’l-Ledünniye”, **DİA**, C.29, İstanbul 2004, s.421.
- Ali Cevad: **Musavver Tarih-i İslam**, Cemiyet Kütüphanesi Sancakciyan Matbaası 1332.
- Ali Reşad-Ali Seydi: **Tarih-i İslam**, İkdam Matbaası 1328.

* Burada doğrudan doğruya müracaat edilen eserler zikredilmiştir. Bununla birlikte Edebiyat Tarihi kitapları ve ansiklopediler gibi genel müracaat eserleri ile dönem hakkında bilgi veren bilimsel araştırmalardan yola çıkarak metin içerisinde ismini andığımız bazı eserleri burada zikretmedik.

- Ali Seydi: **Aşere-i Mübeşşere'nin Tercüme-i Ahvali ve Menakıbı**, Selanik Matbası, 1327.
- Ali Suad: "Tenkit ve Takriz (Celâl Nûri Efendiye)", XI/272, **Sebilü'r-Reşad, Rebiü'l-Evvel**, 1332, s.342-345.
- : **Hükûmât-ı İslâmiye Tarihi**, Artin Asaduryan Matbaası, Darulhilafe 1327.
- Altınay, Ahmed Refik: **Gazavât-ı Celîle-i Peygamberî**, Kütübhanesi-i Askeri, İstanbul 1324.
- Arıkan, Zeki: "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Tarihçilik", **TCTA**, C.6, İstanbul 1985, s.1584-1594.
- Arpağuş, Hatice: "Osmanlı Dönemi Siret Yazıcılığında Peygamber Algısı", **Siret Sempozyumu 1 – Türkiye'de Siret Yazıcılığı**, 2012, s.67-101.
- Avlonyalı, Süreyya: **Fetretü'l-İslam**, Matbaa-i Artin Asaduryan ve Mahumları, 1325.
- Aydemir, İzzet: **Muhaceretteki Çerkes Aydınları**, Ankara 1991.
- Aykut, Ayhan: "İslâm-Türk Ansiklopedisi", **DİA**, C.23, İstanbul 2001, s.57-58.
- Bağdatlı İsmail Paşa: **İzah-ı Meknun fi Zeyl-i Keşfü'z-Zünun II**, Dar İhya et-Türasü'l-Arabiyye, Beyrut.
- Bağlama, Cemil: "Bir Geçmiş Dönemi Aydını Olarak Celal Nuri (İleri) ve Görüşleri", İstanbul Üniversitesi SBE, Doktora tezi, İstanbul 2000.
- Balcıoğlu, Mustafa: **Teşkilât-ı Mahsusa'dan Cumhuriyet'e**, İstanbul 2001.
- Baş, Eyüp: "Dil-Tarih ilişkisi Bağlamında Osmanlı Türklerinde Arapça Tarih Yazıcılığı", **AÜİFD XLVI**, 2005, s.103-132.
- : "Târîh-i Osmânî Encümeni Kurucularından Efdaleddin (Tekiner) Beyin Hayatı, Eserleri ve Tarihçiliği Üzerine", **AÜİFD XLVI** (2005), S.2, s.167-204.
- Bektaş, Ekrem: "Edebiyat-ı Umumiyye", **DİA**, C.10, İstanbul 1994, s.405-406.
- Berkes, Niyazi: **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, İstanbul 2019.
- Berzeg, Sefer E.: **Kafkas Diyasporasında Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü**, Samsun 1995.
- : **Kafkasya Bibliyografyası**, İstanbul 2005.
- : **Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti 1917-1922**, C. I, İstanbul 2003.
- : **Düzce'den Kafkasya'ya Gerçek Bir "Dönüşücü'nün" Öyküsü Yusuf Suad Neğuç**, Ankara 2020.
- Bıçak, Ayhan: **Tarih Felsefesi**, İstanbul 2009.
- Birinci, Ali: "İzmirlî İsmail Hakkı", **DİA**, C.23, İstanbul 2001, s.530-533.

- Bulut, Yücel: "Türkiye'de Çağdaş Düşüncenin Oluşumu", **Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce**, C.1, ed. Lütfi Sunar, İstanbul 2020, s.87-122.
- Bursalı M. Tahir: **Osmanlı Müellifleri**, C.1, İstanbul, t.y.
- : **Osmanlı Müellifleri**, C.III, İstanbul, 1975.
- Candemir, Muammer, Orhan Doğbay ve Nail Sönmez: **Kafkasya'da Şap-sığların Var Olma Mücadelesi ve Yusuf Suad Neğuç**, İstanbul 2021.
- Celal Nuri: **Müslümanlara, Türklere Hakaret Düşmanlara Riayet ve Muhabbet**, Kader Matbaası, İstanbul 1332.
- : **1327 Senesinde Selanik'te Mün'akid İttihat ve Terakki Kongresi'ne Celal Nuri Bey Tarafından Takdim Kılınan Bir Muhturadır**, Müşterekü'l-Menfaa Osmanlı Şirketi Matbaası, İstanbul 1327.
- : **Coğrafya-yı Tarih-i Mülk-i Rum**, Efkâr-ı Cedide Kütüphanesi, Konstantiniye 1917.
- : **Devlet ve Meclis Hakkında Musahabeler**, T.B.M.M. Matbaası, Ankara 1932.
- : **Hanımefendinin Musahabeleri**, Âti, nr.2, 1334/1918, S.1.
- : **Hâtemü'l-Enbiyâ**, Yeni Osmanlı Matbaası ve Kütüphanesi, İstanbul 1332.
- : **Havâic-i Kanûniyemiz**, Matbaa-i İctihad, İstanbul 1331.
- : **İlel-i Ahlâkiyemiz**, Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul 1332.
- : **İştirak Etmediğimiz Hareket**, Matbuât-ı Orhaniye, Cemiyet Kütüphanesi, İstanbul 1917.
- : **İttihad-ı İslam ve Almanya**, Yeni Osmanlı Matbaası ve Kütüphanesi, İstanbul 1333.
- : **İttihad-ı İslam**, Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul 1331.
- : **Kadınlarımız**, Matbaa-i İctihad, İstanbul 1331.
- : **Kara Tehlike**, Nefaset Matbaası, Dersâdet 1334.
- : **Kendi Nokta-ı Nazarımdan Hukuk-ı Düvel**, Müşterekü'l-Menfaa Osmanlı Şirketi Matbaası, İstanbul 1330.
- : **Kutup Musahabeleri**, Yeni Osmanlı Matbaası ve Kütüphanesi, İstanbul 1331.
- : **Rum ve Bizans**, Efkâr-ı Cedide Kütüphanesi, Matbaa-i Orhaniye, Konstantiniye 1917.
- : **Şimal Hatıraları**, Matbaa-i İctihad, İstanbul 1330.
- : **Taç Giyen Millet**, Cihan Biraderler Matbaası, İstanbul 1339/41.

- : **Tarih-i İstikbal-Mesâil-i Fikriye**, Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul 1331; **Mesâil-i Siyâsiye**, Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul 1331; **Mesâil-i İctimâiye**, Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul 1332.
- : **Tarih-i Tedenniyat-ı Osmani**, Mukadderat-ı Tarihiye, Yeni Osmanlı Matbaa ve Kütüphanesi, İstanbul 1331.
- : **Türk İnkılâbı**, Suhûlet Kütüphanesi, İstanbul 1926.
- : **Türkçemiz**, Matbaa-i Orhaniye, İstanbul 1917.
- : **Vatandaşlık**, İleri Kütüphanesi, İstanbul, t.y.
- Cevzici, Ahmet: **Felsefe Sözlüğü**, İstanbul 2005.
- Colligwood, Robin George: **Tarih Tasarımı**, çev. Kurtuluş Dinçer, İstanbul 2019.
- Çavuşoğlu, Mehmed: “Bâkî”, **DİA**, C.4, İstanbul 1991, s.536-540.
- Çetinkaya, Bayram Ali: **İzmirli İsmail Hakkı Hayatı, Eserleri, Görüşleri**, İstanbul 2000.
- Çınar, Fatih: “Milli Mücadelenin ve İlk Meclisin Manevi Mimarlarından Sivaslı Bir Âlim: Mustafa Takî Efendi (d.1873/v.1925)”, **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. IX/2, Sivas 2005, s.169-204.
- Çoğ, Mehmet: “II. Meşrutiyet Dönemi İslam Tarihçiliği (1908-1918)”, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2004.
- Demir, Habip: “Celal Nuri (İleri) ve İslam Tarihçiliği”, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2006.
- Demircan, Adnan: “Tarih Üzerine Bazı Düşünceler”, **Milel ve Nihal**, C.4, No. 3, 2007, s69-89.
- Duman, Ali: “İzmirli İsmail Hakkı: Hayatı, Eserleri ve Fıkıh”, **Bilimnâme XIV**, 2008/1, s.59-78.
- Duymaz, Recep: “Celal Nuri İleri ve Âti Gazetesi”, Marmara Üniversitesi SBE, Doktora tezi, İstanbul 1991.
- : “Celal Nuri İleri”, **DİA**, C.7 İstanbul 1993, s.242-245.
- : “İleri”, **DİA**, C.22, İstanbul 2000, s.86-88.
- Düzceli Yusuf Suad: **Akvemü’s-Siyer, Cevab: İctihad Gazetesindeki Kılıçzâde Hakkı İmzalı Makaleye**, Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul 1331/1913.
- el-Shaman, Massad Süveylim Ali: “Türk Edebiyatında Siyerler ve İbn Hişâm’ın Siyer’inin Türkçe Tercümesi”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Doktora tezi, Ankara 1982.
- Ergin, Osman Nuri: **Türk Maarif Tarihi**, C.3-4, İstanbul 1977.
- Erkan, Mustafa: “Dürretü’t-Tâc”, **DİA**, C.10, İstanbul 1994, s.33-34.

- Erşahin, Seyfettin: “Osmanlı Toplumunun Hz. Muhammed Hakkındaki Bilgi Kaynakları”, **İslami Araştırmalar Dergisi**, C.18, S. 3, 2005, s.335-358.
- Fayda, Mustafa: “İbn Hişâm”, **DİA**, C.20, İstanbul 1999, s.71-73.
- : “Tarih”, **DİA**, C.40, İstanbul, 2011, s.30-36.
- Goldziher, Ignace: **Klasik Arap Literatürü**, çev. Azmi Yüksel, Rahmi Er, Ankara 1993.
- Güleç, Hasan: “Ahîzâde Abdülhalim Efendi”, **DİA**, C.1, İstanbul 1988, s.548.
- Günaltay, Şemsettin: **İslam Tarihinin Kaynakları**, İstanbul 1991.
- Hagen, Gottfried: “Kumandan Olarak Peygamber [Hz.] Muhammed: Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Osmanlılar’da Siyer Yazıcılığı”, çev. Gülgün Uyar, **İstem**, S.15, 2010, s.321-343.
- Hanioglu, M. Şükrü: “Meşrutiyet”, **DİA**, C.29, Ankara 2004, s.388-393.
- Haydar Kemal: **Tarih-i İstikbal Münasebetiyle Celal Nuri Bey**, Yeni Osmanlı Matbaası ve Kütüphanesi, İstanbul 1331.
- Hizmetli, Sabri: **İslam Tarihçiliği Üzerine**, Ankara 1991.
- : **İsmail Hakkı İzmirli**, Ankara 1996.
- Huyugüzel, Ömer Faruk: “Tanin”, **DİA**, C.39, İstanbul 2010, s.565-567.
- İbrahim Rifat Hilmizade: **Ashâb, Fukahâ, Müçtehidler**, çev. Vahdetin Arvas, İstanbul 1985.
- : **Hal Tercümeleriyle Meşhur Ashâb ve Fukahâ**, haz. Ramazan Yıldız, İstanbul 1968.
- : **Hız Hüseyin (r.a) ve Vak’a-yı Kerbelâ**, Vezir Hanı 48 numaralı Matbaa 1326.
- : **Hız Osman’ın Şehâdeti**, Vezir Hanı 38 Numaralı Matbaa, Dersaadet 1326.
- : **Hız Ömer ve Adaleti**, Bâb-ı Âli Caddesi 33 numaralı Matbaa, Dersaadet 1326.
- : **Meşâhir-i Ashâb-ı Güzin ve Terâcim-i Ahkâm-ı Fukahâ**, Darü’l-Hilafetü’l-Âliyye 1319.
- : **Ömer b. Abdülaziz yahut Padişah Böyle Olmalı**, Dersaadet 1327.
- : **Selahaddin Eyyubî**, Bâb-ı Âli Caddesi 38 No’lu Matbaa, 1326.
- İnalcık, Halil: “Tanzîmat’ın Uygulanması ve Sosyal Tepkiler”, **TCTA**, C.6, İstanbul, 1985, s.1536-1544.
- : **Tanzîmat ve Bulgar Meselesi**, İstanbul 2018.
- İnce, Yunus: “II. Murad Dönemi’nde Osmanlı Tarih Yazıcılığı’nın Başlamasında Timurluların Etkisi”, **SUTAD**, Bahar 2018, S.43, s.459-470.

- İpşirli, Mehmet: “Islahat”, **DİA**, C.19, İstanbul 1999, s.170-174.
- : “Osmanlı Tarih Yazıcılığı”, **Osmanlı**, C.8, Ed. Güler Eren, Kemal Çiçek, Cem Oğuz, Ankara 1999, s.71-79.
- İsen, Mustafa: “Türkçe'nin Yazı Dili Oluşumunda Çevirinin Rolü”, **Dil, Kültür ve Çağdaşlaşma**, ed. Bahaeddin Yediylidiz, Ankara 2003.
- İsmail Fenni Ertuğrul: **Kitâb-ı İzâle-i Şukûk**, Orhaniye Matbaası, İstanbul 1928.
- : **Felsefe-Hikmet**, Darü'l-Hilafe Matba-i Âmire, 1333.
- : **Hikmet-i Teşrî**, Sırat-ı Müstakim Matbaası, 1328.
- : **Nusayriye, Şeyhiye, Bâbiye, Vehhabiyye**, Süleymaniye Kütüphanesi İzmirli İsmail Hakkı Koleksiyonu, No: 3738
- : “Dîn-i İslâm I- Kable'l-İslâm Ahval-i Âlem”, 6/63, **Cerîde-i İlmiyye**, 2022-2024.
- : **Dîn-i İslâm ve Dîn-i Tabîi**, Süleymaniye Kütüphanesi İzmirli İsmail Hakkı Koleksiyonu, No: 3761.
- : **Dürzî Mezhebi**, Evkaf-ı İslamiyye Matbaası, 1926.
- : **el-Cevabu's-Sedîd fi Beyani Dîni't-Tevhîd**, Ali Şükri Matbaası, Ankara 1341-1339.
- : **Felsefe Dersleri**, Hukuk Matbaası, 1330.
- : **Felsefe-i İslâmiyye Tarihi**, Edebiyat Medresesi Neşriyat Encümeni, Matbaa-i Amire, 1338.
- : **Fenn-i Menâhic**, Hukuk Matbaası, 1329.
- : **İhvân-ı Safa Felsefesi**, Darülfünun Matbaası, 1337.
- : **İslâm Mütefekkiri İle Garb Mütefekkiri Arasında Mukayese**, DİB, Ankara 1964.
- : **İslâm'da İlk Tercüme**, Darülfünun Matbaası.
- : **Meânî-i Kur'an**, Milli Matbaa, İstanbul 1927.
- : **Metafizik**, sad. Refik Ergin, Ankara 2012.
- : **Miyârü'l-Ulûm**, Yuvanaki Panayotidis Matbaası, 1315.
- : **Muhassalü'l-Kelâm ve'l-Hikme**, Evkaf-ı İslamiyye Matbaası, 1336.
- : **Muhtasar Felsefe-i Ulâ**, Hukuk Matbaası, 1329.
- : **Mulahhas İlm-i Tevhid**, Kanaat Matbaası, 1338.
- : **Mustasvife Sözlere mi? Tasavvufun Zaferleri mi? Hakkın Zaferleri**, Evkaf-ı İslamiyye Matbaası, 1341.
- : **Nârın Ebediyât ve Devamı Hakkında Tedkikât**, Darülfünun Matbaası, 1341.
- : Siyeri Celile-i Nebeviyye (A. Naim'in *Sebilü'r-Reşad*'a sorduğu Suale Cevab): **Sebilü'r-Reşad**, C.12, s.230-232.

- : **Siyer-i Celile-i Nebeviyye**, Tevs'i-i Tibaat Matbaası, Darülhilafe 1332.
- : **Şeyhü'l-ETubbâ Ebû Bekir Muhammed bin Zekeriyâ er-Râzî**, Evkaf-ı İslamiyye Matbaası, 1341.
- : **Tarih-i Hadis**, Darülfünun Matbaası 1340.
- : **Tarih-i İslâm**, Süleymaniye Kütüphanesi İzmirli İsmail Hakkı Koleksiyonu, No: 3756.
- : **Tarihin Lüzumu, Târîh-i İslâm'm Ehemmiyeti, Ehl-i İslâm'm Tarihe Hizmetleri, Müverrihîn-i İslamiyye**, Süleymaniye Kütüphanesi İzmirli İsmail Hakkı Koleksiyonu, No: 3773-3756.
- : Tarihü'l-Kur'an, 3.bs., İstanbul 1956.
- : **Usûl-i Fıkh Dersleri**, Matbaa-i Hukukiyye, 1329.
- : **Yeni İlm-i Kelam**, haz. Sabri Hizmetli, Ankara 1981.
- : **Yiğitlere Öğütler, Gazilere Armağan**, Matbaa-i Askeriyye 1332.
- : **Yiğitlere Öğütler**, haz. Kemaettin Şenocak, Münih 1977. İzmirli, İsmail Hakkı: **Arap Felsefesi**, Hukuk Matbaası, 1331-1329. Kaçalın, Mustafa S.: “Mütercim Âsim Efendi”, **DİA**, C.32, İstanbul 2006, s.200-202. Kafesoğlu, İbrahim: **Türk Milli Kültürü**, İstanbul 1998. Kara, İsmail: **Din ile Modernleşme Arasında Çağdaş Türk Düşüncesinin Meseleleri**, İstanbul 2018.
- : **Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi II**, İstanbul 1987. Karahan, Leyla: “Erzurumlu Mustafa Darir Kıssa-i Yusuf”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1985. Karaismailoğlu, Adnan “Altıparmak Mehmed Efendi”, **DİA**, C.2, İstanbul 1989, s.542. Karataş, Ali İhsan: **Şeyhülislam Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi**, Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2015. Karpat, Kemal: **Kısa Türkiye Tarihi**, İstanbul, 2019. Kâtip Çelebi: **Keşfü'z-Zünun**, C. 2, Dar İhya et-Türasü'l-Arabiyye, Beyrut. Kaya, Nevzat: **Karaçelebi-zâde Abdülaziz Efendi Ravzatü'l-Ebrâr Zeyli**, Ankara 2003. Kemikli, Bilal: **Şair Şeyhülislam Arif Hikmet Beyefendi Hayatı Eserleri Şiirleri**, İstanbul, 2011.
- : **Türk İslam Edebiyatı Giriş**, Bursa 2019. Kerslake, Celia: “Celâlzâde Mustafa Çelebi”, **DİA** C.7, İstanbul 1992, s.260-262.

- Kılıçzade Hakkı: **Akvemü's-Siyer Münasebetiyle Son Cevab: Yusuf Suad Efendi'ye Tahsisen Softalara Ta'mîmen**, Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul 1331/1913.
- Koloğlu, Orhan: "Türk Matbaacılığının Piri Olarak İbrahim Mütererrika", **360 Yıllık Bir Öykü Cihannümâ**, ed. Bülent Özükan, İstanbul, 2008.
- Korlaelçi, Murtaza: **Pozitivizmin Türkiye'ye Girişi ve İlk Etkileri**, İstanbul 1986.
- Köprülü, M. Fuad: **Türk Edebiyatı Tarihi**, Ötüken, İstanbul 1986.
- : **Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Te'siri**, 2.bs., İstanbul 1986.
- Köprülü, Orhan Fuat: **Tarihi Kaynak Olarak XIV'ü ve XV'inci Asırlardaki Bazı Türk Menakipnameler**, İstanbul 1951.
- Kurtaran, Uğur: "Klasik Dönem Osmanlı Tarih Yazıcılığı", **ISHE**, 2014.
- Kut, Günay: "Ahmedî", **DİA**, C.2, İstanbul 1989, s.165-167.
- : "Lâmî Çelebi", **DİA**, C.27, İstanbul 2003, s.96-97.
- Küçükkalp, Kasım- Cevzici, Ahmet: **Batı Düşüncesi Felsefi Temeller**, İstanbul 2014.
- Küçükkalp, Kasım: **Zamansız Düşünceler-Çağdaş Yaşama Meseller**, İstanbul 2017.
- Kütükoğlu, Bekir: "Vak'anüvis", **DİA**, C.42, İstanbul 2012, s.457-461.
- Levend, Agah Sırrı: **Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri**, Ankara 1960.
- : **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.1, İstanbul 2014.
- Lütfullah Ahmed: **Hayat-ı Hz. Muhammed, Resimli Kitap Matbaası**, İstanbul, 1331, Süleymaniye Kütüphanesi İzmirli İsmail Hakkı Koleksiyonu, No: 2072.
- Mahmud Esad: **İki Cihan Devleti Arasında Hz. Muhammed (sas.) – Oryantalizme Karşı Hz. Muahmmmed (sas.) Müdafaası-**, haz. Seyfettin Erşahin, Ankara 2017.
- : **Tarih-i Din-i İslam (Medhal)**, *Cemal Efendi Matbaası*, Dersaadet 1315; C.3., (3. baskı), Cihan Biraderler Matbaası İstanbul 1342; C.4., Matbaa-i Hayriye, İstanbul 1326-1328.
- : **Tarih-i Din-i İslam**, Mekteb-i Sanayi' Matbaası, Dersaadet 1326.
- Mahmud Esad: **Tarih-i İslâm**, Cemal Efendi Matbaası ve Tevfik Efendi Şürekası, İstanbul 1314.
- Manastırlı İsmail Hakkı: **Hak ve Hakikat**, Sırat-ı Müstakim Matbaası, Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye 1329.

- Massad Süveylim Ali el-Shaman, "Türk Edebiyatında Siyerler ve İbn Hişam'ın Siyer'inin Türkçe Tercümesi", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Doktora Tezi, Ankara 1982.
- Mehmed Esad: **Tahlilî ve Tenkidî Tarih-i İslam**, C.1, Evkaf-ı İslamiye Matbaası, İstanbul 1336.
- Mehmet Şakir: **Mucizât-ı Enbiyâ**, İstanbul 1327.
- Okay, Orhan: "Beşâir-i Sıdk-ı Nübüvvet-i Muhammediyye", **DİA**, C.5, İstanbul 1992, s.548-549.
- : **Batıllaşma Devri Türk Edebiyatı**, İstanbul 2016.
- Okumuş, Ejder: **Meşrûiyet Ekseninde Din ve Devlet**, İstanbul 2003.
- Ortaylı, İlber: "Tanzîmat", **TCTA**, İstanbul 1985, C.6, s.1545-1547.
- : **Tarih Yazıcılık Üzerine**, Ankara 2011.
- Oruçoğlu, İlhami: "Başlangıcından Günümüze İslâm Dünyasında Peygamber İmajı", Uludağ Üniversitesi SBE, Doktora Tezi, Bursa 2008.
- Öz, Şaban: **İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri**, İstanbul 2008.
- Özcan, Abdülkadir: "Osmanlı Tarihçiliğine ve Tarih Kaynaklarına Genel Bir Bakış", **FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi**, Bahar 2013, s.271-293.
- Özdemir, Mehmet: "Siyer Yazıcılığındaki Değişim Üzerine", **Çağımızda Sosyal Değişme ve İslam 2002 Yılı Kutlu Doğum Sempozyumu Tebliğ ve Müzakereleri**, Ankara 2003, s.200-208.
- Özel, İsmet: **Zor Zamanda Konuşmak**, İstanbul 1984.
- Özlem, Doğan: **Tarih Felsefesi**, İstanbul 2001.
- Öztoprak, Nihat: "Türk Edebiyatında Manzum Siyerler", **Mevlid ve Süleyman Çelebi Sempozyumu**, Ankara 2010, s.51-70.
- Öztürk, Erdem Can: **Lâmî'î Çelebi'nin Şevahidü'n-Nübüvve Tercümesi**, Ankara 2015.
- Öztürk, Hakan: "Cumhuriyet Dönemi İslam Tarihi Çalışmalarında Hz. Muhammed Tasavvuru (1923-1938)", Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2011.
- Öztürk, Necdet: "Osmanlılar'da Tarih Yazıcılığı Üzerine", **Osmanlı**, C.8, Ed. Güler Eren, Kemal Çiçek, Cem Oğuz, Ankara 1999, s.257-261.
- Pakalın, M. Zeki: **Osmanlı Tarih Deyimleri ve terimleri Sözlüğü**, C.3, İstanbul 1971.
- Palabıyık, Hanefi: "Sözlü Tarih / Sözlü Gelenek ve Hadis Kitapları", **İslâmî İlimler Dergisi**, 3/2, Güz 2008, s.127-160.
- Pekdoğan, Celal: "Kılıçzade Hakkı", **DİA**, C.25, Ankara 2002, s.415-416.
- Sunar, Lütfi: "Giriş: Çağdaş Türk Düşüncesinin Temel Meseleleri, Dönemlendirme ve Tasnif", **Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce**, C.1, ed. Lütfi Sunar, İstanbul 2020, s.1-17.

- : “Müslüman Toplumlarında Çağdaş Düşünce: Yenilenme, Çeşitlenme ve Dönüşüm”, **Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce**, C.1, ed. Lütfi Sunar, İstanbul 2020, s.18-62.
- Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi: **Beşeriyetin Fahr-i Ebedisi Nebimizi Bilelim ve Cihad-ı Ekber'e**, haz. Rukiye Özer, İstanbul 2017.
- : **Târih-i İslâm**, Konstantiniyye, Hikmet Matbaası, C.I., 1326; C.II., 1327.
- Şeşen, Ramazan: **Müslümanlarda Tarih ve Coğrafya Yazıcılığı**, İstanbul 1998.
- Şulul, Kasım: “İslam Düşüncesinde Tarih Felsefesi”, *Divan* 2001/2, s.91-127.
- T.B.M.M Albümü 1920-2010**, C.1, Ankara, 2010.
- Tahir el-Mevlevi: **H. Muhammed ve Zamani**, Evkaf-ı İslamiye Matbaası, İstanbul 1339-1341.
- : “Yusuf Suad Efendi'ye Açık Mektub”, **Beyânü'l-Hak**, S.V/118, 13 Recep 1329/27 Haziran 1327, s.2155-2156.
- Taş, Abdullah Erdem: “19. Yüzyıl Tarih Telakkileri ve Darülfunun'da İslam Tarihi Dersleri, Marmara Üniversitesi SBE, Doktora tezi.
- Tekindağ, Şehabettin: “Osmanlı Tarih Yazıcılığı”, **TTK. 40.yılı Töreninde verilen Konferans**.
- Tekiner, Efdaleddin: **Muhtasar İslam Tarihi Muhtasar İslam Tarihi**, Kader Matbaası, İstanbul 1326.
- Tunaya, Tarık Zafer: **Türkiye'de Siyasal Gelişmeler 1876-1938: Kanûn-i Esâsi ve Meşrutiyet Dönemi**, İstanbul, 2016.
- Turhan, Mümtaz: **Kültür Değişmeleri**, Ankara 2017.
- Ubeydî: **Evsaf ve Mucize-i Nebî**, İkdâm Matbaası, İstanbul 1313/1897.
- Ubeydullah Afgani: **Kavm-i Cedid**, Şems Matbaası, Dersaadet 1332.
- : **Mucize-i Peygamberî**, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı, İstanbul 1332.
- Uşşaki H. Hamdi: **Yeni Tarih-i İslam**, Tanin Matbaası, 1330.
- Uyanık, Necmi: “Batıcı Bir Aydın Olarak Celâl Nuri İleri ve Yenileşme Sürecinde Fikir Hareketlerine Bakış”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.15.
- : “Celal Nuri”, **Tanzimat'tan Günümüze Türk Düşünürleri**, C.3, ed. Süleyman Hayri Bolay, Ankara 2015, s.1818-1867.
- : “Siyasî Düşünce Tarihimizde Batıcı Bir Aydın Olarak Celal Nuri (İleri)”, *Selçuk Üniversitesi SBE, Doktora tezi*, Konya 2003.
- Uzun, Mustafa İsmet: “Siyer ve Meğazi, Türkçe Siyer Kitapları”, **DİA**, C.37, İstanbul 2009, s.324-326.

- Ülken, Hilmi Ziya: “Tanzimat Devrinde Türkçülük”, **Millet ve Tarih Şuuru**, İstanbul 2013.
- : “Tanzimata Karşı”, **Millet ve Tarih Şuuru**, İstanbul 2013.
- : **Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi**, 15.bs., İstanbul 2019.
- Yazıcı, Nesimi: “İkdâm”, **DİA**, C.22, İstanbul 2000, s.24-25.
- Yıldırım, Yavuz: “İzmirli İsmail Hakkı'nın İslam Tarihyazıcılığı ile İlgili Bir Yazma Eseri: İnceleme ve Çevrimyazı”, **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, İstanbul 2005, s.105-130.
- Yıldız, Güllü: “II. Meşrutiyet Dönemi Siyer Müellifleri Arasında Geleceğin Sesi: Düzceli Yusuf Suad”, **Divân**, C. 15, S.29, 2010/2, s.63-93.
- : “İki Siyer Tek Müellif: Düzceli Yusuf Suad'ın Siyer Telifleri”, **Otur Baştan Yaz Beni Oto/Biyografiye Taze Bakış**, haz. Abdülhamit Kırmızı, İstanbul 2013, s.227-272.
- Yıldız, Hasan: “Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye Medresesi'nde Eğitim ve Öğretim”, İstanbul Üniversitesi SBÜ, Doktora tezi, İstanbul, 2017.
- Yınanç, Mükremin Halil: “Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar Bizde Tarihçilik”, **Milli Tarihin İnşası**, haz. Ali Şimşek, Ali Satan, İstanbul 2017, s.89-120.
- Gazete ve Arşiv Kaynakları**
- (imzasız): **Guaze**, No:11, 15 Haziran 1911, s.8.
- (imzasız): **Guaze** No:2, 10 Nisan 1911, s.8.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi**, 4243/587 No'lu Tezkire, 17 Eylül 1928.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi**, Kararnâme, 4 Teşrinievvel 1928.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi**, MFMKT 325/68.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi**, MFMKT 429/27.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi**, MFMKT 331/54.
- Celal Nuri: Osmanlı Tarihi'nin İzami, **İkdâm**, No:11342, 1928, s.2.
- Eyüb Sabri: “Eşna'u's-siyer”, **İctihad**, S.69, 27 Haziran 1329, s.1517.
- Kılıçzade Hakkı: “Akvemü's-Siyer”, **İctihad**, Mayıs 1329, No: 66, s.1434-1439.
- Meşihat Arşivi**: Memuriyet-i Ketebe ve Müsahhidinin Tescil Edilecek Terceme-i Hallerinin Tahririne Mahsus Varaka, 26 Mayıs 1326.
- Meşihat arşivi**: MŞH. SAİD 59/6/1.
- Meşihat arşivi**: MŞH. SAİD 59/6/5
- Meşihat arşivi**: MŞH. SAİD 59/6/6.
- Meşihat arşivi**: MŞH. SAİD 59/6/9.
- Meşihât Arşivi**: Terceme-i Hal varakası, 20 Cemaziyelahir 1328.
- Meşihât Arşivi**: Terceme-i Hal varakası, 29 Cemaziyellevvel 1328.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

DİZİN

A

Ahmed Cevdet Paşa 45, 48, 140
Ahmed Refik 54, 55, 174
Akvemü's-Siyer 19, 90, 108, 112,
114, 115, 116, 119, 141, 142, 145,
146, 151, 155, 156, 158, 166, 169,
176, 180, 183, 189, 190
Asr-ı saâdet 146, 147, 171
Aydınlanma 130, 131

B

Batıcılık 17, 52
Batı düşüncesi 130, 136, 180
Batılılaşma 42, 43, 52, 103, 126,
150, 168, 181
Beyanü'l-Hak 62
bilimsel 15, 16, 19, 26, 44, 45, 46,
50, 95, 108, 121, 122, 123, 130,
131, 135, 143, 145, 152, 163, 164,
168, 169, 170, 171, 173
bilimsel tarih 45, 46, 50, 170

C

Carlyle 55, 123
Celal Nuri 10, 19, 20, 53, 70, 90,
91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99,
100, 101, 102, 103, 104, 105, 106,
107, 108, 118, 119, 120, 121, 122,
123, 124, 125, 126, 138, 141, 142,
143, 144, 147, 148, 149, 150, 151,
152, 153, 154, 155, 156, 157, 159,
161, 162, 163, 165, 169, 173, 174,
175, 176, 177, 182, 183, 187
Ceride-i İlmîyye 84, 112, 153, 178
Cevdet Paşa 45, 46, 48, 106, 140,
141, 160

Ç

Çerkes İttihat ve Teavün Cemi-
yeti 86

D

Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye Medresesi
57, 110, 183

değişim 14, 16, 18, 20, 69, 127, 129,
130, 138, 139, 164, 181
delâil 32, 39, 157, 168, 170
Din-i İslâm 61, 77, 112, 153, 178
Dozy 59, 64, 73, 116, 123
dönüşüm 17, 44, 138, 152, 170, 171,
182
Düzceli Yusuf Suad *Bkz.* Yusuf
Suad

E

eşitlik 43, 149
evrensel 132, 135, 149
evrim 117, 132, 134, 135, 149

F

Filibeli Ahmed Hilmi 60, 61, 138,
157, 182

G

Guaze 86, 113, 142, 183
Gustave Le Bon 123

H

Hâtemü'l-Enbiyâ 19, 100, 120, 123,
141, 147, 175, 191, 192
hurâfe 158
hürriyet 43, 65, 92, 93, 103, 104,
105, 115, 123, 124, 150, 151,
152, 171
Hz. Muhammed 9, 10, 17, 18, 19,
24, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 49, 53,
54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63,
64, 66, 67, 100, 109, 113, 120,
121, 122, 124, 126, 128, 143, 147,
151, 153, 177, 180, 181, 182

I

II. Meşrutiyet 14, 18, 47, 48, 50, 51,
52, 53, 58, 59, 61, 85, 91, 107,
119, 125, 142, 147, 156, 176, 183
islahat 13, 14, 15, 16, 23, 40, 42, 45,
60, 141, 146, 167, 170, 171, 178

İ

İctihad 96, 97, 99, 100, 114, 115,
116, 142, 175, 176, 183
içtihâd 147
İkdam 50, 56, 84, 92, 94, 106, 125,
173, 182, 183
ilerleme 94, 130, 131, 150
inkılap 102, 103, 115, 116
İslamcılık 17, 52, 70, 71, 73, 179
İslam Tarihi 15, 18, 19, 20, 23, 25,
27, 45, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 57,
61, 63, 66, 67, 72, 73, 79, 109,
110, 128, 129, 131, 143, 144, 157,
160, 163, 167, 168, 181, 182
istibdat 14, 97, 171
İzmirli İsmail Hakkı 10, 19, 20, 53,
64, 66, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77,
78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 108,
109, 111, 112, 138, 143, 148, 153,
159, 163, 164, 165, 169, 174, 175,
176, 177, 178, 179, 180, 183, 186

K

Kaynaklara dönüş 161, 171
Kılıçzade Hakkı 105, 114, 116, 123,
138, 141, 158, 166, 180, 181, 183
klasikleşme 19, 22
klasik tarih 16, 23, 44, 157
kurtarıcı 112, 152
kurtuluş ideolojisi 17

M

Meclis-i Mebusan 86, 93
medeniyet 24, 43, 44, 46, 150, 151,
161, 171
Meşrutiyet 2, 10, 14, 16, 18, 19, 20,
21, 23, 46, 47, 48, 50, 51, 52,
53, 58, 59, 61, 69, 71, 85, 91, 99,
102, 107, 111, 112, 119, 125, 127,
129, 139, 142, 146, 147, 150, 151,
156, 168, 171, 176, 177, 182, 183
meşveret 51, 147
modernleşme 17, 19, 23, 40, 41, 42,
43, 44, 51, 61, 69, 139, 146, 147,
158, 161, 170, 179
mucize 50, 63, 116, 154, 157, 158,
170, 182

N

nübüvvet 36, 67, 68, 113, 121, 154,
181

O

Osmanlılık 17, 46

R

reform hareketleri 98, 136, 137
Reşid Paşa 136, 140

S

sadeleşme 45, 114, 140, 141, 180
Sırat-ı Müstakim 62, 64, 83, 178,
180
siyer 2, 9, 10, 15, 17, 18, 19, 20, 23,
25, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36,
37, 38, 39, 40, 48, 49, 50, 53, 62,
67, 69, 70, 73, 79, 85, 90, 100,
108, 109, 110, 112, 113, 114, 115,

116, 118, 119, 120, 121, 122, 127,
129, 130, 138, 139, 140, 141, 142,
143, 144, 145, 146, 147, 148, 151,
152, 153, 155, 156, 157, 158, 159,
160, 162, 163, 164, 165, 166, 168,
169, 170, 171, 173, 176, 177,
179, 180, 181, 182, 183, 188, 189,
191, 192
Siyer-i Celile-i Nebeviyye 19, 79,
108, 109, 110, 143, 153, 159, 164,
179, 187, 188
Siyer-i Nebi 31, 33, 34, 35, 110, 166
Siyer Yazıcılığı 2, 10, 18, 23, 69,
109, 127, 130, 138, 160, 168, 177
süreli yayınlar 18, 137

T

Tanzîmat 14, 23, 27, 29, 30, 40, 41,
42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50,
149, 173, 174, 177, 181, 183
Tarih-i İslam 49, 50, 55, 56, 58, 61,
65, 79, 157, 173, 181, 182
tarihi tasfiye 16, 139, 168
tarih telakkileri 15, 18, 45, 61, 131,
161, 170, 171, 182
tarih yazıcılığı 21, 23, 27, 28, 29, 30,
40, 44, 46, 66, 79, 129, 167, 174,
177, 178, 180, 181, 182
tekâmül 82, 92, 101, 117, 118, 121,
142, 149, 150, 151
terakkî 55, 150
tercüme 15, 17, 21, 23, 28, 30, 31,
32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 45, 46,
47, 48, 57, 59, 69, 73, 75, 79, 81,
82, 85, 99, 101, 114, 128, 136,
137, 139, 140, 167, 174, 178
Türk aydını 16, 18, 139, 146, 147,
151, 167, 168, 170
Türkçülük 17, 46, 52, 183

U

Ulusallaşma 130

Y

yenilik 13, 41, 44, 70, 92, 98, 141,
167

yerlileştirme 140

Yusuf Suad 10, 19, 20, 48, 70, 84,
85, 86, 87, 88, 89, 90, 108, 112,
113, 114, 115, 116, 118, 119, 142,
145, 146, 151, 155, 156, 158, 164,
166, 169, 174, 175, 176, 180, 182,
183, 186

Z

zihniyet değişikliği 41

SIYER YAZICILIĞINDA DÖNÜŞÜM

Meşrutiyet Dönemi Türkçe Siyer Yazıcılığı

19. yüzyıl Osmanlı Devleti'nde siyasi, iktisadi, sosyal, kültürel ve ilmi anlamda yeniliklerin yaşandığı bir dönemdir. Bu değişim, tarih yazıcılığında da kendini göstermiştir. Batıda bilgi anlayışında yaşanan değişim ve tarih yazımında kullanılan yeni metotlar çerçevesinde Türk aydını da kendi tarih algısını inşa etme girişiminde bulunmuştur. Bu itibarla umumi tarihler veya Osmanlı tarihleri yazıldığı gibi İslam Tarihi sahasında da eserler verilmiştir.

Bu dönemde yetişen müellif ve muharrirlerden bazıları yenilik arayışlarını takip ederken bazıları da geleneğe sahip çıkma sâikiyle hareket etmiştir. Bu doğrultuda telif ettikleri eserlerde farklı Peygamber tasavvurlarına rastlanmaktadır. Siyer yazıcılığına uyarlanan bilimsel metotlar neticesinde dilde, üslupta, muhtevada ve kaynak kullanımında dönüşüm meydana gelmiştir. Bununla birlikte siyer yazıcılığı, dönemin siyasi ve sosyal meseleleri etrafında bir meşrûiyet aracı olarak kullanılmıştır.

Bu araştırma, Meşrutiyet dönemi siyer yazıcılığında meydana gelen değişimi konu edinmektedir. Bu meyanda, Düzceli Yusuf Suad'ın *Akve mü's-Siyer*, İzmirli İsmail Hakkı'nın *Siyer-i Celîle-i Nebeviyye* ve Celal Nuri'nin *Hâtemü'l-Enbiyâ* adlı eserleri üzerine bir incelemede bulunulmuştur.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-7471-29-9

9 786257 471299